

inquam, sine intermissione, qui divino beneficio hæc credit, ut aliquando in æterna tabernacula receptus, dignus hæc, qui videat, quæ tanta sit Dei Patris fecunditas, ut se ipsum intuens, atque intelligens, parem & æqualem sibi Filium gignat; quoque modo duorum idem plane & par charitatis amor, qui Spiritus sanctus est, à Patre & Filio procedens, genitorem, & genitum æterno, atque indissolubili vinculo inter se connectat; atque ita divinz Trinitatis una sit essentia, & trium personarum perfecta distinctio.

OMNIPOTENTEM. Solent sacræ litteræ multis nominibus Dei summam vim, & immensam majestatem explicare, ut ostendant quantum illius sanctissimum nomen colendum sit: sed in primis doceat Parochus, illi omnipotentem vim frequentissime tribui. Ipse enim de se dicit, Ego Dominus omnipotens. Et rursus Jacob, cum filios ad Joseph mitteret, ita illis precat: ut

en. 42. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placibilem: deinde

verò in Apocalypsi scriptum est, Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est omnipotens; & alibi, Dies magnus Dei omnipotentis appellatur. Nonnumquam etiam pluribus verbis illud idem significari solet. Atque hæc pertinet, quod dicitur: Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Numquid manus Domini invalida est? Item: subest tibi, cum 1. volueris, posse: & alta generis ejusdem. Ex quibus variis dicendi formis id percipitur, quod uno omnipotentis verbo comprehendi perspicuum est. Intelligimus autem

hoc nomine, nihil esse, nihil animo, & cogitatione fingi posse, quod Deus efficere nequeat; etenim non solum hæc, quæ tametsi maxima sunt, aliquo tamen modo in cogitationem nostram cadunt, efficiendi potestatem habet, nimirum, ut omnia ad nihilum recidant, atque ut plures mundi ex nihilo repente existant, verum etiam multa majora in illius potestate sita sunt, quæ humane menti, & intelligentiæ suspicari non licet. Neque verò, cum omnia Deus possit, mentiri tamen, aut fallere, aut falli, aut peccare, aut interire, aut ignorare aliquid potest; hæc enim in eam naturam cadunt, cujus imperfecta actio est: Deus verò, cujus perfectissima semper est actio, ideo hæc non posse dicitur, quia, posse ea, infirmitatis est, non summæ, & infinite omnium rerum potestatis, quam ille habet. Ita igitur Deum omnipotentem esse credimus, ut ab eo tamen longè omnia abesse cogitemus, quæ perfecta ejus essentia maxime conjuncta, & convenientia non sunt.

Recte autem, sapienterque factum Parochus ostendat, ut, prætermisissis aliis nominibus, quæ de Deo dicuntur, hoc unum nobis credendum in Symbolo proponatur. Nam cum Deum omnipotentem agnoscimus, simul etiam fateamur necesse est, eum omnium rerum scientiam habere, omnia item ejus ditioni, & imperio subiecta esse. Cum verò, omnia ab eo fieri posse non dubitemus, consequens omnino est, ut cetera etiam explorata de illo habeamus; quæ si desint, quo modo omnipotens sit, prorsus intelligere non

pos-

Fides de omnipotentia Dei quam necessaria, & utilis.

postumus. Præterea nulla res tam ad fidem & spem nostram confirmandam valet, quam si fixum in animis nostris teneamus, nihil non fieri à Deo posse. Quicquid enim deinceps credere oporteat, quamvis magnum, & admirabile sit, rerumque ordinem, ac modum superet, illi tamen facile humana ratio, postquam Dei omnipotentis notitiam perceperit, sine ulla hæsitatione assentitur: cum potius, quò majora sint, quæ divina oracula doceant, eò libentius fidem eis habendam esse existimat. Quod si boni etiam aliquid expectandum sit, nunquam animus rei magnitudine, quam exoptat, frangitur; sed erigit sese, atque confirmat. sepe illud cogitans, nihil esse, quod ab omnipotenti Deo effici non possit. Quare hæc fide præcipuè munitos nos esse oportet, vel cum admiranda aliqua opera ad proximorum usum, & utilitatem edere cogimur, vel cum à Deo precibus impetrare aliquid volumus. Alterum enim ipse Dominus docuit, cum Apostolis incredulitatem objiciens diceret: Si habueritis fidem, sicut gramini sinapis; diectis monti huic, transi hinc, & transibit; & nihil impossibile erit vobis. De altero autem sanctus Jacobus ita testatus est: Postulet in fide nihil hesitans, qui enim hesitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur, & circumfertur: non ergo æstimet homo ille, quod accipiat aliquid à Domino. Multa præterea hæc fides commoda, atque utilitates nobis præbet, in primis verò ad omnem animi modestiam, & humilitatem nos instituit: sic enim inquit Princeps Apostolorum: Hu-

milianini sub potenti manu Dei. Movet etiam non esse trepidandum, ubi non sit timor, sed unum Deum timendum esse, in cujus potestate nos ipsi, nostraque omnia posita sint; ait enim Salvator noster: Ostendam vobis, quem timeatis. Time te, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.

Titimur deinde hæc fide ad immensam erga nos Dei beneficium cognoscenda, & celebranda. Nam qui Deum omnipotentem cogitat, tam ingrato animo esse non potest, quin sæpius exclamet: Fecit mihi magna, qui potens est. Sed quòd Patrem omnipotentem in hoc articulo vocamus, neminem eo errore duci oportet, ut arbitretur ita illi hoc nomen tributum esse, ut Filio etiam, & Spiritui sancto commune non sit. Nam quemadmodum Teum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, neque tamen tres Deos, sed unum Deum esse dicimus: ita æquè Patrem, ac Filium & Spiritum sanctum omnipotentem; neque tamen tres omnipotentes, sed unum omnipotentem esse confitemur. At vero præcipua quadam ratione, Patrem, quia omnis originis fons est, hoc nomine vocamus, uti etiam Filio, qui æternum patris verbum est, & sapientiam; & Spiritui sancto, quia utriusque amor est, bonitatem tribuimus; quamvis hæc & alia hujusmodi nomina communiter in tribus personis, ex catholice fidei regula dicantur.

CREATOREM COELI
& terræ.

Quàm necessarium fuerit, omnipotentis Dei cognitionem paulò ante

ante fidelibus tradi, ex his que nunc de universorum creatore explicanda erunt, percipi potest. Tanti enim operis miraculum facilitas creditur, quod nullus de immensa creatoris potestate dubitandi locus relinquatur. Deus enim non ex materia aliqua mundum fabricatus est, sed ex nihilo creavit; idque nulla vi aut necessitate coactus, sed sua sponte, & voluntate instituit. Neque verò ulla alia fuit causa, quae illum ad opus creationis impelleret, nisi ut rebus, quae ab ipso effectae essent, bonitatem suam impertiretur. Nam Dei natura, ipsa per se beatissima, nullius rei indigens est, ut inquit

Psal.

David: Dixi domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non egesset. Quemadmodum autem sua bonitate adductus, quaecumque voluit, fecit: ita non exemplum aliquid, aut formam, quae extrase posita esset, cum universa conderet, secutus est; verum quae rerum omnium exemplar divina intelligentia continetur, id summus artifex in se ipso intuens, ac veluti imitatus, summa sapientia, & infinita virtute, quae ipsius propria est, rerum universitatem initio procreavit: Ipse enim dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt. Verum caeli, & terrae nomine, quidquid caelum, & terra complectitur, intelligendum est.

Psal. 8.

Nam praeter caelos, quos opera digitorum eius Propheta appellavit, solis etiam splendorem, lunaeque & ceterorum siderum ornamtum addidit, atque, ut essent in signa, & tempora, & dies, & annos, ita caelorum orbem certo, & constanti cursu temperavit, ut nihil perpetua eorum conversione mo-

bilis, nihil mobilitate illa certius videri possit.

Praeterea spirituales naturam, innumerabilesque Angelos, qui Deo ministrarent, atque adisterent, ne Angelorum, mundi visibilis, & invisibilis, & spiritus hominis.

De creatio-
ne An-
gelorum,
mundi
visibi-
lis, & spi-
ritus ho-
minis.
Joan. 3.
Augu-
stinus.
lib. 12.
de Ci-
vit. Dei
cap. 9.
2. Reg.
14.

De quo ita est apud sanctum Augustinum: Cum bona voluntate, idest, cum amore casto, quo illi adherent, Angelos creavit, simul in eis & condens naturam, & largiens gratiam. Unde sine bona voluntate, hoc est Dei amore, nunquam sanctos Angelos fuisse credendum est. Quod autem ad scientiam attinet, extat illud sacrarum litterarum testimonium: Tu domine mi Rex sapiens es, sicut habet sapientiam Angelas Dei, ut intelligas omnia super terram. Postestatem denique eis tribuit divinus David illis verbis: Potentes virtute, facientes verbum illius. Quae ob eam rem saepe in sacris litteris virtutes, & exercitus Domini appellantur. Sed quamvis omnes ii caelestibus donis ornati fuerint, plurimi tamen, qui à Deo parente, & creatore suo defecerunt, ex altissimis illis sedibus deturbati, atque in obscurissimum terrae carcerem inclusi, aeternas superbie suae penas lunt: de quibus Princeps Apostolorum scribit in hunc modum: Angelis peccantibus non peperit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari.

At

At vero terram etiam super stabilitatem suam fundatam Deus verbo suo jussit in media mundi parte consistere, effecitque ut ascenderent montes, & descenderent campi in locum, quem fundavit eis: ac, ne aquarum vis illam inundaret, terminum posuit, quem non transgredientur, neque convertentur operire terram. Deinde non solum arboribus, omnique herbarum, & florum varietate convestivit, atque ornavit, sed innumerabilibus etiam animantium generibus, quemadmodum antea aquas, & aëra, ita etiam terras complevit. Postremo Deus ex limo terrae hominem sic corpore effectum, & constitutum effinxit, ut non quidem naturae ipsius vis, sed divino beneficio immortalis esset, & impassibilis. Quod autem ad animam pertinet, eum ad imaginem, & similitudinem suam formavit, liberumque ei arbitrium tribuit: omnes praeterea motus animi, atque appetitiones ita in eo temperavit, ut rationis imperio nunquam non parerent. Tum originalis justitiae admirabile donum addidit, ac deinde ceteris animantibus praesae voluit: quae quidem facile erit Parochis ad fidelium institutionem ex sacra Genesis historia cognoscere. Haec igitur de universorum creatione, caeli, & terrae, verbis intelligenda sunt: quae omnia breviter quidem Propheta complexus est illis verbis: Tui sunt caeli, & tua est terra: orbem terrae, & plenitudinem ejus tui fundasti: sed multo etiam brevius Patres Niceni Concilii, additis in Symbolo duobus illis verbis, visibilium, & invisibilium significaverunt. Quaecumque enim

rerum universitate comprehenduntur, atque à Deo creata esse confirmantur, ea vel sub sensum cadunt, & visibilia dicuntur; vel mente, & intelligentia percipi à nobis possunt, quae invisibilium nomine significantur. Nec verò ita Deum creatorem atque effectorem omnium credere oportet, ut existimemus, perfectio, absoluteque opere, ea, quae ab ipso effecta sunt, deinceps sine infinita ejus virtute constare potuisse. Nam quemadmodum, omnia ut essent, creatoris summa potestate, sapientia, & bonitate effectum est; ita etiam, nisi conditis rebus perpetua ejus providentia adesset, atque eadem vi, qua ab initio constituitur, illas conservaret, statim ad nihilum reciderent: atque id Scriptura declarat, cum inquit: Quomodo

Sap. 11.

possit aliquid permanere, nisi tu voluisses, aut quod à te vocatum non esset, conservaretur? Non solum autem Deus universa quae sunt, providentia sua tnetur, atque administrat; verum etiam, quae moventur, & agunt aliquid, intima virtute ad motum, atque actionem ita impellit, ut quamvis secundarum causarum efficientiam non impediat, praeveniat tamen, cum ejus occultissima vis ad singula pertineat, & quemadmodum

Sap. 8.

Attingat à fine fortiter, & disponat omnia suaviter. Quare ab Apostolo dictum est, cum apud Athenienses annuntiare Deum, quem ignorantes colebant: Non longè est, ut inquit, cognoscatur deus vestrum, in ipso enim vivimus, & movemur, & sumus. Atque haec de primi articuli explicatione satis fuerint, si tamen illud etiam admoverimus, creationis

Act. 17.

tionis opus omnibus sancte & in-
dividue Trinitatis personis com-
mune esse. Nam hoc loco, ex Apo-
stolorum doctrina, Patrem crea-
torem cœli, & terræ confitemur:
in scripturis sacris legitur de Filio;
omnia per ipsum facta sunt: & de
Spiritu sancto, Spiritus Domini fe-
rebatur super aquas: & alibi, Ver-
bo Domini cœli firmati sunt, & spi-
ritu oris ejus omnis virtus eorum.

ET IN JESUM CHRISTUM,
Filium ejus unicum, Dominum
nostrum.

Mirificam, & uberrimam esse
utilitatem, quæ ex hujus articuli
fide, & confessione confluit ad
humanum genus, & illud sancti
Joannis testimonium ostendit:
Quisquis confessus fuerit, quoniam
Jesús est filius Dei, Deus in eo
manet, & ipse in Deo: & beati-
tudinis præconium declarat, quod
à Christo domino tributum est
Principi Apostolorum, Beatus est
Simon Bar-jona, quia caro, & san-
guis non revelavit tibi, sed Pater
meus, qui in cœlis est. Hoc enim
fundamentum firmissimum est nos-
træ salutis, ac redemptionis. Sed
quoniam admirabilis hujus utili-
tatis fructus maxime ex felicissimi
illius status ruina intelligitur, in
quo Deus primos homines collo-
carat; incumbat in hanc curam
Parochus, ut fideles communium
miseriarum, & ærumnarum causam
cognoscat. Cum enim à Dei
obedientia descivisset Adam, in-
terdictumque violasset illud, Ex
omni ligno paradisi comede; de
ligno autem scientiæ boni, & mali
ne comedas: in quocumque enim
die comederis ex eo, morte mo-

riaris: in summam illam incidit
calamitatem, ut sanctitatem, &
justitiam, in qua constitutus fue-
rat, amitteret, & reliqua subiret
mala, quæ sancta Tridentina Syn-
odus uberius explicavit. Propterea
verò peccatum, & peccati
penam in uno Adam non consti-
tuisse commemorabit, sed ex eo,
tamquam ex semine, & causa,
ad omnem posteritatem jure per-
manasse. Cum igitur ex altissimo
dignitatis gradu concidisset nos-
trum genus, sublevari inde, & in
pristinum locum restitui nullo
modo poterat, hominum aut An-
gelorum viribus: quare reliquum
erat illud ruina, & malorum sub-
sidium, ut Dei Filii infinita virtus,
assumpta carnis nostræ imbecilli-
tate, infinitam tolleret peccati
vim, & nos reconciliaret Deo in
sanguine suo. Hujus autem re-
demptionis fides, & confessio ho-
minibus ad salutem consequendam
necessaria est, semperque fuit,
quam Deus intio præmonstravit;
nam in illa damnatione humani
generis, quæ statim peccatum con-
secuta est, ostensa etiam spes re-
demptionis est illis verbis, quibus
proprium diabolo damnium, quod
ex liberatione hominum facturus
erat, denunciavit: Inimicitias po-
nam inter te, & mulierem; semen
tuum, & semen illius: ipsa con-
teret caput tuum, & tu insidia-
beris calcaneo ejus. Et deinceps
eandem promissionem sæpè con-
firmavit, majoremque sui consilii
significationem iis præsertim ho-
minibus dedit, quibus voluit sin-
gularem benevolentiam præstare.
Inter ceteros verò, cum Patriarchæ
Abrahæ sæpè numero hoc myste-
rium significasset, tum eo tempore
aper-

apertius declaravit, cum ille Dei
jussis obediens, filium suum uni-
cum Isaac immolare voluit: ait
enim: Quia fecisti hanc rem, &
non pepercasti filio tuo unigenito,
benedicam tibi, & multiplicabo se-
men tuum sicut stellas cœli, & velut
arenam, quæ est in littore ma-
ris: possidebit semen tuum portas
inimicorum tuorum, & benedi-
centur in semine tuo omnes gen-
tes terræ, quia obedisti voci meæ.
Ex quibus verbis facile colligi
poterat, ex progenie Abrahæ fu-
turum, qui omnibus ab immanissi-
ma Satauræ tyrannide liberatis sa-
lutem afferret. Illum autem Dei
filium, natum ex semine Abrahæ,
secundum carnem fore necesse
erat. Non ita multo post Domi-
nus, ut ejusdem promissionis me-
moriam conservaretur, idem fœdus
cum Jacob Abrahæ nepote sancit-
vit. Nam cum ille in somnis vidit
scalam stantem super terram, &
cacumen illius tangens cœlos, An-
gelos quoque Dei ascendentes &
descendentes per eam, ut testatur
Scriptura; audivit etiam Domi-
num in iuxta scalæ dicentem sibi:
Ego sum dominus Deus Abraham
patris tui, & Deus Isaac: terram,
in qua dormis tibi dabo, & se-
mini tuo, eritque semen tuum
quasi pulvis terræ. Dilataberis ad
orientem, & occidentem, & sep-
tentrionem, & meridiem, & bene-
dicentur in te, & in semine tuo
cunctæ tribus terræ. Neque postea
destitit Deus, eadem sui promissi
memoria renovanda, & generi
Abraham, & multis præterea ho-
minibus Salvatoris expectationem
commovere: siquidem Judæorum
republica, & religione constitu-
ta, notior populo suo fieri cœpit.

Nam & mutæ res significarunt,
& homines prædixerunt, quæ, &
quanta nobis bona Salvator ille,
& Redemptor noster Christus Jesus
allaturus esset. Ac Prophete quide-
m, quorum mens cœlesti lumine
illustrata fuit, Filii Dei ortum,
admirabilia opera, quæ homo
natus effectit, doctrinam, mores,
consuetudinem, mortem, resur-
rectionem, cæteraque ejus myste-
ria, hæc omnia, quasi tunc adessent,
palam docentes, populo prænun-
tiarunt; ita ut, si futuri, & præ-
teriti temporis tollatur diversitas,
nihil jam inter Prophetarum præ-
dicta, & Apostolorum prædicationem,
nihil inter veterum Patriarcharum
fidem, & nostram intere-
videamus. Sed jam de sin-
gulis articuli partibus dicendum
videbitur.

Jesús, proprium est nomen ejus,
qui Deus, & homo est, quod Sal-
vatorum significat, non quidem
fortuito, aut hominum judicio,
& voluntate, sed Dei consilio,
& præcepto illi impositum. An-
gelus enim Mariæ matri ita an-
nuntiavit: Ecce concipies in utero,
& paries filium, & vocabis
nomen ejus Jesum. Ac deinde Jo-
seph virginis Sponso non solum,
ut eo nomine puerum appellaret,
præcepit; sed etiam, cur ita nomi-
nandus esset, declaravit; ait enim:
Joseph, fili David, noli timere
accipere Mariam conjugem tuam
quod enim in ea natum est, de
Spiritu sancto est: pariet autem
filium, & vocabis nomen ejus
Jesum: ipse enim salvum faciet
populum suum à peccatis eorum.
Ac multi quidem hoc nomine fue-
runt in divinis litteris; nam idem
nomen Nave filio Jit, qui Moysi

Joan. 1.
Gen. 1.

Psal.
32.

Joan.
4.

Matth.
16.

Gen. 2.

Gen. 22.

Conc.
Trid.

Gen. 28.

Gen. 28.

Gen. 3.

Luc. 1.

Matth. 1.

successit, & populum à Moysè ex Ægypto liberatum, in terram promissionis, quod illi negatum fuerat, deduxit. Eodem etiam nomine Josedech sacerdos filius appellatus est. Sed quanto verius Salvatorem nostrum hoc nomine appellandum existimabimus? Qui non uni alicui populo, sed universis omnium ætatum hominibus, non quidem fame, aut Ægyptiaco, vel Babylonico dominatu oppressis, sed in umbra mortis sedentibus, & durissimis peccatis, & Diaboli vinculis obstrictis, lucem, libertatem, & salutem dederit: qui eis celestis regni jus, & hereditatem acquisiverit; qui eos Deo Patri reconciliaverit: in illis Christum dominum adumbratum videmus, à quo his beneficiis, quæ diximus, cumulatam est genus humanum. Quæ præterea nomina predicta sunt Dei Filio divinitus imponenda, ad unum hoc Jesu nomen referuntur. Cum enim cætera salutem, quam nobis daturus erat, aliqua ex parte attingerent, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim, rationemque complexum est.

Jesu
Christi
sacerdos,
& propheta
supremus.

Jesu nomini Christi etiam nomen additum est, quod unctum significat, & honoris, & officii nomen est, nec unius rei proprium, sed commune multorum. Nam veteres illi Patres nostri Christum appellabant sacerdotes, & reges, quos Deus propter meritis dignitatem ungi præceperat. Sacerdotes enim ii sunt, qui populum assiduis precibus Deo commendant, qui sacrificia Deo faciunt, qui pro populo deprecantur. Regibus autem populorum gubernatio commissa est, ad eosque pertinet maxime, legum auctori-

tatem, innocentium vitam tueri, & nocentium avariciam ulcisci. Quoniam igitur utraque harum functionum Dei majestatem referre in terris videtur, ideo qui vel ad regium, vel ad sacerdotale munus obendum delecti erant, unguento ungebantur. Prophetas etiam unguendi mos fuit, qui Dei immortalis interpretes, & inter-nuncii celestia arcana nobis aperuerunt, atque ad emendandos mores salutaribus præceptis, & futurorum prædicatione hortati sunt. At vero cum Jesus Christus Salvator noster in mundum venit, trium personarum partes, & officia suscepit, Propheta, Sacerdos, ac Regis, atque ob eas causas Christus dictus est, & unctus ad illorum manerum functionem, non quidem allicujus mortalis opera, sed celestis Patris virtute, non tereno unguento, sed spirituali oleo; quippe cum in sanctissimam ejus animam Spiritus Sancti plenitudo, gratiæque, & omnium donorum uberior copia effusa sit, quàm ullæ alia creata natura capere potuerit. Atque id præclare Propheta ostendit, cum Redemptorem ipsum affatus diceret: Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Idem etiam ac multo apertius Isaias in suis verbis demonstravit: Spiritus Domini super me, eo quod unxit Dominus me, ad annuntiandum mansuetis misit me. Itaque Jesus Christus summus Propheta, & magister fuit, qui nos Dei voluntatem docuit, & à ejus doctrina orbis terrarum Patris celestis cognitionem accepit: quod ei nomen præclarior, ac præstantius convenit, quod

Psalm.
44.

Isai. 61.

quod omnes quicumque Propheta nomine dignati sunt, ejus discipuli fuerunt, atque ob illam præcipue causam missi, ut Prophetam hunc, qui ad salvandos omnes venturus erat, præmitterent. Christus item sacerdos fuit, non quidem ex ordine, ex quo in veteri lege levitice tribus sacerdotes extiterunt; verum ex illo, de quo David propheta cecinit; Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Cujus rei argumentum Apostolus ad Hebræos scribens, accurate persecutus est. Sed Christum, non solum ut Deus, verum ut homo, ac nostræ nature participes est, regem etiam agnoscimus, de quo Angelus testatus est: Regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Quod quidem Christi regnum spirituale est, atque æternum, in terrisque inchoatur, in celo perficitur. Ac Regis quidem officia admirabili providentia sue prestat Ecclesie: ipse eam regit, ipse ab hostium impetu, atque insidiis tuetur: ipse ei leges præscribit: ipse non solum sanctitatem, & justitiam largitur, verum etiam ad perseverandum facultatem, & vires præbet. Quamquam autem hujus regni finibus tam boni, quam mali continentur, atque adeo omnes homines jure ad illud pertineant: ii tamen præ cæteris summam Regis nostri bonitatem, & beneficentiam experiantur, qui ex ejus præceptis integram, atque innocentem vitam degunt. Neque vero hoc illi regnum hereditario aut humano jure obtigit, tametsi genus à clarissimis regibus duceret; sed Rex fuit, propterea quod Deus in illum humanæ contulit quiddam potesta-

Psalm.
109.

Hebr. 5.
6 & 7.

Luc. 1.

Joan. 1.

tis, & amplitudinis, dignitatis hominis natura capere posset. Illi igitur totius mundi regnum tradidit, eique omnia, quod jam fieri ceptum est, plene, perfectæque in die iudicii subjuventur.

FILIUM ETIS UNCTUM. His verbis alioqui mysteria de Jesu credenda, & contemplanda fidelibus proponuntur, nimirum Filium Dei esse, & verum Deum, sicuti Pater est; qui cum ab æterno genitus est, præterea illum divine Trinitatis secundam personam aliis duabus omnino æqualem confitemur. Nihil enim impar, & dissimile in divinis personis aut esse, aut fingi animo debet, cum unam omnium essentiam, voluntatem, & potentem agnoscamus. Quod cum multis pateat divine Scripturæ oraculis, tum præclarissimum illud ostendit Sancti Joannis testimonium: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Sed cum Jesum Filium Dei esse audimus, nihil terrenum, aut mortale de ejus ortu cogitandum est; verum ortum illum, quo ab omni æternitate Pater Filium genuit, quem ratione percipere atque perfecte intelligere nullo modo possumus, constanter credere, & summa animi pietate colere debemus, ac veluti mysterii admiratione obstupesci, illud cum Propheta dicere, Generationem ejus quis enarrabit? Hoc igitur credendum est, Filium ejusdem esse nature, ejusdem potestatis, & sapientie cum Patre, ut in Symbolo Niceeno explicativus confitemur: ait enim: Et in Jesum Christum filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, lumen de

Joan. 1.

Isai. 53.

3. mox

lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantiali Patri, per quem omnia facta sunt. Ex omnibus autem, quæ ad indicandum modum, rationemque æternæ generationis similitudines afferuntur, illa proptius ad rem videtur accedere, quæ ab animi nostri cogitatione sumitur, quamobrem Sanctus Joannes filium ejus Verbum appellat. Ut enim mens nostra, se ipsam quodammodo intelligens, sibi effingit imaginem, quam Verbum Theologi dixerunt: ita Deus, quantum tamen divinis humana conferri possunt, se ipsum intelligens, Verbum æternum generat: etsi prestat contemplari, quod fides proponit, & sincera mente Jesum Christum verum Deum, & verum hominem credere, & confiteri, genitum quidem, ut Deum, ante omnium sæculorum ætatem, ex Patre; ut hominem verò, natum in tempore ex matre Maria virgine: & quamquam duplicem ejus nativitatem agnoscamus, unum tamen Filium esse credimus. Una enim persona est, in quam divina, & humana natura convenit. Et quod ad divinam generationem attinet, nullos aut fratres, aut coheredes habet, cum ipse Patris unicus Filius, nos verò hominis figmentum, & opus manuum ejus simus. At si humanum ortum consideremus, multos ille non solum fratrum nomine appellat, sed fratrum etiam loco habet, ut una cum eo paternæ hereditatis gloriam adipiscantur: ii sunt, qui fide Christum dominum receperunt, & fidem, quam nomine profitentur, re ipsa, & charitatis officiis præstant. Quare primogenitus

in multis fratribus, ab Apostolo vocatur.

DOMINUM NOSTRUM. Multa sunt, quæ de Salvatore nostro in sacris litteris dicuntur: quorum alia ut Deus est, alia ut homo, ipsi convenire perspicuum est, quoniam à diversis naturis diversarum proprietates accepit. Igitur verè dicimus Christum esse omnipotentem, æternum, immensum: quod à divina natura habet. Rursus de illo dicimus, passum, mortuum esse, resurrexisse: quæ naturæ hominum convenire nemo dubitat. Verùm præter hæc, quedam alia utriusque naturæ congruunt, ut hoc loco, cum Dominum nostrum dicimus. Igitur si ad utramque naturam hoc nomen referatur, merito Dominus noster prædicandus est. Nam quemadmodum ipse æternus Deus est, uti Pater; ita omnium rerum æque Dominus est, ac Pater; & quemadmodum ipse, & Pater non est alius, atque alius Deus, sed idem plane Deus; ita etiam ipse, & Pater non est alius, atque alius Dominus. Sed rectè etiam multis rationibus, uti homo est, Dominus noster appellatur. Ac primum quidem, quoniam ipse Redemptor noster fuit, atque à peccatis nos liberavit, jure hæc potestatem accepit, ut verè Dominus noster esset, ac diceretur: ita enim Apostolus docet: Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus

Philip.
2.

Matth.
28.

Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Atque ipse de se post resurrectionem: Data est, inquit, mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Ob eam quoque rem Dominus dicitur, quod in una persona duæ naturæ, divina, & humana, conjunctæ sint: hæc enim admirabili conjunctione meruit, ut quamvis pro nobis mortuus non esset, tamen Dominus constitueretur, communiter quidem omnium rerum, quæ condite sunt, præcipue autem fidelium, qui illi parent, atque summo animi studio inserviunt.

Quantum bonum Christianus Christo debeat. Quod igitur reliquum est, Parochus fidelem populum ad eam rationem cohortabitur, ut sciat æquissimum esse, præ cæteris hominibus, nos, qui ab eo nomen invenimus, Christianique vocamur, & quanta ille in nos beneficentia contulerit, ignorare non possumus, ob id maximè, quod ejus munere hæc omnia fide intelligimus; æquum esse, inquam, nos ipsos, non secus ac mancipia, Redemptori nostro, & Domino in perpetuum addicere, & consecrare. Et quidem, cum baptismo initiemur, ante Ecclesie fores id professi sumus; declaravimus enim, nos Satanae, & mundo renunciare, & Jesu Christo totos nos tradere, Quod si, ut Christiane militiæ adscriberemur, tam sancta, & solemnè professione nos ipsos Domino nostro devovimus: quo supplicio digni erimus, si, postquam Ecclesiam ingressi sumus, Dei voluntatem, & leges cognovimus; postquam sacramentorum gratiam precepimus, ex mundi, & diaboli præceptis, ac legibus vixerimus; perinde ac si cum baptismo abluti

sumus, mundo, & Diabolo, non Christo Domino, ac Redemptori nomen dedissemus? Sed cujus animi amoris facibus non incendat tanti Domini tam benigna, & propensa in nos voluntas, qui, tametsi nos in potestate sua, & dominatu veluti servos sanguine suo redemptos habeat, ea tamen charitate complectitur, ut non servos vocet, sed amicos, sed fratres? Hæc profectò justissima causa est, atque haud scio an omnium sit maxims, cur eum perpetuò debeamus Dominum nostrum agnoscere, venerari, & colere.

QUI CONCEPTUS EST de Spiritu Sancto, natus ex Maria virgine.

Maximo quidem, & singulari beneficio humanum genus à Deo affectum esse, qui nos è durissimè tyranni servitute in libertatem vindicavit, ex illis, quæ superiori articulo declarata sunt, intelligere fideles possunt. At verò si consilium etiam, & rationem, qua potissimum id efficere voluit, nobis ante oculos ponamus; profecto nihil divina in nos beneficentia, ac bonitate illustrius, nihil magnificentius esse videbitur. Ejus igitur mysterii magnitudinem, quod nobis tantquam salutis nostræ præcipuum caput sacre litteræ considerandum sapsissime proponunt, Parochus à tertii articuli explicatione ostendere incipiet: cujus hæc esse sententiam docebit, nos credere, & confiteri, cum ipsum Jesum Christum unicum, Dominum nostrum, Dei Filium, cum pro nobis humanam carnem suscepit in utero virginis, non ex virili semine, ut alii homi-

Joan.
15.

Matth.
28.

1. Joan.
1.

Rom. 8.

homines, sed supra omnem naturam ordinem Spiritus Sancti virtute conceptum esse, ita ut eadem persona Deus permanens, quod ex aternitate erat, homo fieret, quod ante non erat. Ea autem verba ita accipienda esse, ex sacri Concilii Constantiopolitani confessione plane perspicitur; ait enim: Quod propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis: & incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Atque id etiam Sanctus Joannes Evangelista explicavit, ut qui ex ipsius Domini Salvatoris pectore, altissimi hujus mysterii cognitionem hausisset; nam cum divini Verbi naturam declarasset

Joan. i. illis verbis: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; ad extremum conclusit: Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Verbum enim, quod divine naturae hypostasis est, ita humanam naturam assumpsit, ut una, & eadem esset divine, & humanae naturae hypostasis, ac persona: quo factum est, ut tam admirabilis conjunctio utriusque naturae actiones; & proprietates conservaret; atque, ut est apud Sanctum Leonem magnum illum Pontificem, nec inferiorem consumeret glorificatione, nec superiorem minueret assumptione.

Sed quoniam praeterritenda non est verborum explanatio, doceat Parochus, cum dicimus, Dei Filium Spiritus Sancti virtute conceptum esse, unam hanc divine Trinitatis personam incarnationis mysterium non concessisse. Quamvis enim unus Filius humanam naturam assumpserit, tamen omnes

divinae Trinitatis personae, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, hujus mysterii auctores fuerunt; siquidem illa Christianae fidei regula tenenda est: Omnia quae Deus extra se in rebus creatis agit, tribus personis communia esse, neque unam magis quam aliam, aut unam sine alia agere. Quod autem una persona ab alia procedat, hoc unum omnibus commune esse non potest; nam Filius à Patre tantum generator, Spiritus Sanctus à Patre, & Filio procedit. Quidquid verò extra illas ab ipsis proficiscitur, tres personae sine ullo discrimine agunt: atque ex hoc genere Filii Dei incarnatio censenda est. Quamquam verò haec ita se habeant, solent tamen sacrae litterarum rerum, quae omnibus personis communes sunt, aliam alii tribuere; quemadmodum summam omnium rerum potestatem Patri, sapientiam Filio, Spiritu Sancto a morem adscribunt. Et quoniam divine incarnationis mysterium singulare, atque immensam Dei erga nos benignitatem declarat, ob eam rem peculiari quadam ratione hoc opus Spiritu Sancto tribuitur. In hoc mysterio quaedam supra naturae ordinem, quaedam naturae vi effecta esse animadvertimus. Nam, quod ex purissimo virginis matris sanguine Christi corpus formatum credimus, in eo naturam humanam agnoscimus: cum illud omnium hominum corporibus commune sit, ut ex matris sanguine formetur. Quod verò, & naturae ordinem, & humanam intelligentiam superat, illud est, simul atque beata Virgo Angelis verbis assentiens dixit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum

Luc. i.

ver-

verbum tuum: statim sanctissimum Christi corpus formatum, eique anima rationis compos conjuncta est; atque ita in ipso temporis articulo perfectus Deus, & perfectus homo fuit. Hoc autem novum fuisse, atque admirabile Spiritus Sancti opus, nemo dubitare potest, cum servato naturae ordine, nullum corpus, nisi intra praescriptum temporis spatium, hominis anima informari queat. Deinde verò illud accedit, maxima admiratione dignum, quod, ut primum cum corpore anima conjuncta fuit, ipsa etiam divinitas cum corpore, & anima copulata est: quare simul corpus formatum, atque animatum est, corpori, & animae divinitas conjuncta. Ex quo fit, ut eodem temporis puncto perfectus Deus, & perfectus homo esset, & Virgo sanctissima verè, & proprie mater Dei & hominis diceretur, quod eodem momento Deum, & hominem concepisset. Hoc autem ab Angelo ei significatum est, cum ait: Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum: hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Et eventum comprobatur est, quod Isaias praedixit: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. Idem quoque Elisabeth, cum Spiritu Sancto repleta, Filii Dei conceptionem intellexisset, his verbis declaravit: Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Sed quemadmodum Christi corpus ex purissimis integerrimae virginis sanguinibus sine ulla viri opera, ut antea diximus, verum sola Spiritus Sancti virtute formatum est: ita etiam, ut primum conceptus est, filius animae uberriman spiritus

Dei copiam, atque omnem charismatum abundantiam accepit. Neque enim, ut aliis hominibus, qui sanctitate, & gratia ornantur, ipsis ad mensuram, ut testatur Sanctus Joannes, dat Deus spiritum; sed omnem gratiam tam affluenter in ejus animam infudit, ut de plenitudine ejus nos omnes acciperimus. Neque tamen Filium Dei adoptionis appellare licet, quamvis spiritum illum haberit, quo sancti homines filiorum Dei adoptionem consequuntur; nam cum natura Filii Dei sit, adoptionis gratiam, aut nomen in eum venire nullo modo existimandum est. Haec sunt, quae de admirabili conceptionis mysterio explicanda visa sunt. Ex quibus ut salutaris fructus ad nos redundare possit, illa in primis fideles memoria reponeret, ac saepius cogitare cum animis suis debent, Deum esse, qui humanam carnem assumpsit; ea verò ratione hominem factum, quam mente nobis assequi non licet, ne dum verbis explicare; ob eum denique finem hominem fieri voluisse, ut nos homines filii Dei renasceremur. Haec cum attente consideraverint, tum verò omnia mysteria, quae hoc articulo continentur, humiliter, ac fidei animo credant, & adorent; nec curiose, quod sine periculo vix unquam fieri potest, illa investigare, ac perscrutari velint.

NATUS EX MARIA VIRGINE.

Haec altera est hujus articuli pars, in qua explicanda Parochus diligenter versabitur, cum fidelibus credendum sit, Jesum Dominum, non solum conceptum Spiritu Sancti

Joan. 3.

Joan. 1.

Luc. 1.

Isai. 7.

Luc. 1.

Sancti virtute, sed etiam ex Maria virgine natum, & in lucem editum esse. Cujus mysterii fides quanta cum læticia, & jucunditate animi meditando sit, Angeli vox, qui primum felicissimum mortuum mundo

Luc. 2. attulit, declarat; ait enim: Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. Tunc ex illius caelestis militia cantico:

Luc. 2. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, quod Angeli cecinerunt, facile est intelligere. Hinc etiam amplissimum illud Dei promissum ad Abraham impleri cœptum est, cui dictum est, fore aliquando, ut in ejus semine omnes gentes benedicerentur. Maria enim, quam verè matrem Dei predicamus, & colimus, quòd eam personam, que simul Deus, & homo erat, peperit, à Davide rege originem duxit. Sed quemadmodum conceptio ipsa nature ordinem prorsus vincit: ita in ortu nihil non divinum licet contemplari. Præterea, quo nihil admirabilius dici omnino, ad cognitari potest, nascitur ex matre sine ulla maternæ virginitatis di-

Joan. 20. minutione, & quo modo postea ex sepulcro clauso, & obsignato egressus est, atque ad discipulos clausis januis introivit; vel, ne à rebus etiam, que natura quotidie fieri videmus, discedatur, quo modo solis radii concretam vitri substantiam penetrant, neque frangunt tamen, aut aliqua ex parte lædunt; simili, inquam, & insolitius partibus, altiori modo Jesus Christus ex materno alvo, sine ulla maternæ virginitatis detrimento, editus est; ipsius enim incorruptam, & perpetuam virginitatem verissimis laudibus celebramus. Quod quidem Spi-

ritus sancti virtute affectum est, qui in filii conceptione, & partu, matris affuit, ut ei fecunditatem dederit, & perpetuam virginitatem conservarit. Solet interdum Apostolus Christum Jesum novissimum Adam appellare, et eumque primo Adam conferre; nam ut in primo omnes homines moriuntur, ita in secundo omnes ad vitam revocantur: atque ut Adam, quod ad naturalem conditionem pertinet, humani generis parens fuit, ita Christus gratiæ, & gloriæ auctor est. Ad eum modum nobis etiam licet virginem matrem cum Eva ita conferre, ut priori Evæ secunda Eva, que est Maria, respondeat, quemadmodum secundum Adam, hoc est Christum, primo Adam respondere ostendimus. Eva enim, quia serpenti fidem habuit, maledictus, & mortem in humanum genus innoxit: & Maria postquam Angelo credidit, Dei bonitate effectum est, ut benedictio, & vita ad homines perveniret; propter Evam nascimur filii iræ: à Maria Jesum Christum accepimus, per quem filii gratiæ regeneramur. Evæ dictum est: In dolore paries filios. Maria hac lege soluta est, ut que, salva vaginalis pudicitie integritate, sine ullo doloris sensu, ut antea dictum est, Jesum Filium Dei peperit.

Cum igitur tanta, & tam multa sint admirande hujus conceptionis, & nativitatis sacramenta; divinæ providentiæ consentaneum fuit, ut ea multis figuris, & oraculis significaretur. Quare huc pertinet sancti Doctores intellexerunt multa, que in variis sacre Scripture locis legimus, præcipue verò Portam illam sanctuarii, quam

1. Cor. 15.

Ezech. 44. Dan. 2. Num. 17. Exod. 3. Luc. 2. quam Ezechiel clausam vidit; item lapidem de monte sine manu abscissum, ut est apud Danielem, qui factus est magnus mons, & implevit universam terram: deinde Aaron virgam, que una inter virgas principum Israelis gemitavit: & rubum, quem Moyses vidit ardere, & non comburi. Multis verbis Sanctus Evangelista, Christi nativitatis historiam descripsit. Quæ de re nihil est, quod plura à nobis dicantur, cum ea lectio Parocho in promptu sit.

Rom. 15. Danda autem illi est opera, ut hæc mysteria, que ad doctrinam nostram scripta sunt, infixa animo, & mentibus fidelium hæreant; primum quidem, ut tanti beneficii commemoratione aliquam gratiam ejus auctori Deo referant; deinde, ut eximium hoc, & singulare humilissimi exemplum eis ante oculos ad imitandum proponat. Quid enim nobis utilius, atque ad animum nostrorum superbiam, & elationem comprimendam accommodatius esse potest, quam sæpius cogitare, Deum ita sese humiliare, ut cum hominibus gloriam suam communicet, & hominum infirmitatem, & fragilitatemque assumat? Deum hominem fieri, summamque illum, & infinitam majestatem homini ministrare, ad ejus nutum columnæ celi, ut inquit Scriptura, contremiscunt, & pavent, eumque in terra nasci, quem in caelis Angeli adorant? Quid igitur, cum hæc Deus nostra causa faciat, quid, inquam, nos, ut illi obsequiamur, facere oportet? quàm libenti, atque alacri animo debemus omnia humilitatis officia amare, amplecti, præstare? Videant fideles quàm salutari doctrina Christus nascens

Job 26.

Prophe-
tia &
figura
concep-
tionis
& nati-
vitat
Jesu
Christi

nos instituit, antequam vocem aliquam emittere incipiat. Nascitur egenus: nascitur ut peregrinus in diversorio: nascitur in vili præsepio: nascitur media hieme. Ita enim scribit Sanctus Lucas Factum est, cum esset ibi, impleti sunt dies, ut pareret, & peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio. Potuit hæc Evangelista humilioribus verbis omnem cæli, & terræ majestatem, & gloriam includere? Neque vero scribit non fuisse locum in diversorio, sed ei non fuisse, qui dicit: Deus est orbis terræ, & plenitudo ejus. Quod etiam alius Evangelista testatus est: In propria venit, & sui cum non receperunt.

Hæc cum fideles sibi ante oculos proposuerint, tum verò cogitent, Deum carnis nostre humilitatem, & fragilitatem subire voluisse, ut humanum genus in altissimo dignitatis gradu collocaretur. Nam illud unum satis declarat excellentiam hominis dignitatem, & præstantiam, que illi divino beneficio tributa est, quod homo fuerit, qui idem verus, & perfectus Deus sit: ut jam gloriosi nobis liceat, filium Dei os nostrum, & carnem nostram esse; quod beatissimis illis spiritibus non licet: nusquam enim, ut est apud Apostolum, Angelus apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Præterea cavendum est, ne maximo nostro malo eveniat, ut, quemadmodum illi in diversorio Bethleem locus, ubi nasceretur, defuit; ita etiam, quando jam in carne non nascitur, locum in cordibus nostris invenire non possit, ubi in spiritu nascatur.

D. Hoc

Luc. 2.

Psal. 49. Joam. 1.

Incar-
nationis
filii Dei
myste-
rium
quanto
pietatis
studio
recolen-
dum.

Hebr. 2.

Hoc enim, cum salutis nostre cupidissimus sit, vehementer optat: nam ut ille Spiritus Sancti virtute supra naturæ ordinem homo factus, & natus est, sanctusque, atque adeo sanctitas ipsa fuit: ita non oportet, non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nasci, ac deinde veluti novam creaturam in novitate spiritum ambulare, sanctitatem illam, ac mentis integritatem custodire, quæ homines spiritu Dei regeneratos maxime decet. Hac enim ratione sanctæ Filii Dei conceptionis, & nativitatis imaginem aliquam in nobis ipsis exprimemus, quam fidei animo credimus, & credentes Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, suspicimus, & adoramus.

**PASSUS SUB PONTIO
Pilato, crucifixus, mortuus,
& sepultus.**

Quantam habeat necessitatem hujus articuli cognitio, & quam diligenter Parochus curare debeat, ut fideles dominicæ passionis memoriam sæpissime animo repetant, docet Apostolus, qui nihil aliud se scire testatus est, nisi Jesum Christum, & huic crucifixum. Quare in hoc argumento omne studium, & opera adhibenda est, ut quæ maxime illustretur, fidelesque tanti benefici commemoratone excitati, totos se ad Dei erga nos amorem, & bonitatem suspiciendam convertant. Fides itaque prioræ articuli parte (nam altera postea dicitur) illud nobis credendum proponit, Christum Dominum, cum Pontius Pilatus Tiberii Cæsaris jussu Judæam

provinciam administraret, cruci affixum esse; nam captus, irrisus, variis injuriarum, & cruciatuum generibus affectus, demum in crucem sublatus est. Nec vero cuiquam dubitandum est, ejus animam quod ad inferiorem partem attinet, ab illis cruciatibus liberam non fuisse: nam quod humanam naturam verè assumpsit, necesse est fateri, animo etiam gravissimum dolorem sensit. Quare inquit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Nam etsi personæ divinæ humana natura conjuncta fuit, tamena propter eam conjunctionem nihil minus passionis acerbiter sentit, quam si ea conjunctio facta non fuisset, cum in una Jesu Christi persona, utriusque naturæ, divinæ, & humanæ, proprietates servatæ sint: atque idcirco, quod erat passibile & mortale, passibile & mortale permansit; rursus verò, quod impassibile, & immortale erat, qualem esse divinam naturam intelligimus, suam proprietatem retinuit. Quod autem hoc loco tam diligenter observari videmus, Jesum Christum eo tempore passum esse, quo Pontius Pilatus Judæam provinciam procuraret, id ea re factum esse docet: Parochus, quia tantæ rei, & tam necessariæ cognitio exploratio omnibus esse poterat, si regere certum, quod & ab Apostolo Paulo factum legimus, tempus describeretur: tum etiam, quia illis verbis declaratur, illam Salvatoris prædicationem exitu comprobatam esse: Tradent, inquit, eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & cruciendum.

Sed quod potissimum in ligno crucis mortem pertulit, hoc etiam

Matth.
26.
Marc.
14.

Cur
Chris-
tus in
ligno
mortem
perpes-
suset.

Deuter.
21.
Et Gal.
3.

divino consilio tribuendum est, ut scilicet, unde mors oriebatur, inde vita resurgeret; serpens enim qui in ligno primos parentes vicerat, victus est à Christo in ligno crucis. Plures ejus rei afferri rationes possunt, quas Sancti Patres latius persecuti sunt, ut ostendamus consentaneum fuisse, Redemptorem nostrum mortem crucis potissimum subire. Verum satis esse Parochus admoneat, si fideles credant illud genus mortis à Salvatore delectum esse, quod quidem ad humani generis redemptionem aptius, atque accommodatius videretur, quemadmodum certè nullum turpius, atque indignius esse potuit. Non solum enim apud Gentiles crucis supplicium execrandum, & dedecoris, ignominiaque plenissimum semper existimatum est; verum etiam in lege Moysis maledictus homo appellatur, qui pendet in ligno. Neque vero Parochus hujus articuli historiam prætermittet, quæ diligentissimè à Sanctis Evangelistis exposita est, ut saltem summa ejus mysterii capita, quæ ad confirmandam fidei nostræ veritatem magis necessaria videntur, fideles cognita habeant. Hoc enim articulo, veluti fundamento quodam christiana religio, & fides nititur; eoque posito, reliqua omnia rectè constituta sunt. Nam si quid aliud humane menti, & intelligentia difficultatem afferret; certè crucis mysterium omnium difficillimum existimandum est, vixque percipi à nobis potest, salutem nostram ex cruce ipsa, & ex eo, qui pro nobis ligno illi affixus est, pendere. Sed in hoc, ut docet Apostolus, summam Dei providentiam licet

1. Tim.
6.

Matth.
20.

admirari. Nam, quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. Quare mirandum non est, si Propheta ante Christi adventum, à Apostolo post ejus mortem, & resurrectionem tantoperè laborarunt, ut hominibus persuaderent, hunc esse mundum Redemptorem, eoque in crucifixi potestatem, atque obedientiam redigerent. Quare Dominus, cum nihil tam ab humana ratione remotum esset, quam crucis mysterium, statim post peccatum nunquam destitit tum figuris, tum prophetarum oraculis illi sui mortem significare. Atque ut de figuris pauca quædam attingamus, Abel primum, qui fratris invidia occisus est, deinde Isaac sacrificium, præterea Agnus, quem Judæi, cum è terra Egypti egredierentur, immolantur, tum serpens æneus, quem Moyses in deserto exaltavit, Christi Domini passionis, ac mortis figuram præmonstrabant. Quod autem à Prophetas pertinet, quæ multi extiterint, qui de ea vaticinati sunt, id verò multò notius est, quàm ut explicari hoc loco oporteat. Sed præ cæteris, ut Davidem omittamus, qui omnia præcipua redemptionis nostræ mysteria in psalmis complexus est, Isaiæ oracula tam aperta, & clara sunt, ut rectè dici queat, eum potius rem gestam exposuisse, quàm futuram prædixisse.

MORTUUS, ET SEPULTUS.

His verbis Parochus credendum explicabit, Jesum Christum, postquam crucifixus est, verè mortuum,

1. Cor.
1.

Gen.
Exod.
12.
Num.
21.
Joan. 3.

D. Hier.